

Maa- ja metsätalousministeriö

kirjaamo@mmm.fi

Viite: Lausuntopyyntö 248/01.01/2017 MMM009:00/2017

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi maa- ja metsätalousministeriö hallinnonalan eräiden henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta ja eräiden maa- ja puutarhatalouteen liittyvien lakien kumoamisesta (luonnos 17.11.2017).

Esitän seuraavat huomiot kyseisen esityksen jatkovalmistelua varten:

Tietosuoja-asetus vaikuttaa merkittävästi siihen, miten ja mistä kansallinen lainsäätävä voi säätää henkilötietojen suojaan liittyen. Kansallisella liikkumavaralla tarkoitetaan, että asetusta tarkentava kansallinen lainsäädäntö on mahdollista ainoastaan niiltä osin, kuin se asetuksessa nimenomaisesti sallitaan. Yleisen tietosuoja-asetuksen puitteissa on mahdollista antaa tai pitää voimassa kansallista lainsäädäntöä, jolla tarkennetaan tai täsmennetään asetuksen säännöksiä. Lainsäätäjän tulisi yksilöidä se, millä tavoin esitys täsmentää tai täydentää yleistä tietosuoja-asetusta. Kansallisen liikkumavaran lisäksi lainsäätäjän on varmistettava myös se, ettei ehdotettu kansallinen sääntely ole muiltakaan osin ristiriidassa tietosuoja-asetuksen kanssa.

Perusoikeus tarkastelu

Perustuslain 10 §:n mukaan oikeus yksityiselämän suojaan on perusoikeus. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään määritellyt tarkemmin niitä vaatimuksia, jotka tulisi ottaa huomioon, kun henkilötietojen käsittelystä säädetään erityislailla. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan henkilötietojen suojaan koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita.

Viime aikaisessa lausuntokäytännössä perustuslakivaliokunta on edelleen pitänyt tärkeänä henkilötietojen suojaan koskevan sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta. Myös tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 41 kappaleen mukaan oikeusperustan tai lainsäädäntötoimen olisi oltava selkeä ja täsmällinen ja sen soveltamisen kannalta

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

ennakoitavissa olevaa Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti.

Henkilötietojen suojan kansallisen perusoikeussuojan tulkinnasta suhteessa EU:n tietosuoja-asetukseen perustuslakivaliokunta totesi (PeVL 38/2016 vp): ”Valiokunnan käsityksen mukaan estettä ei ole sille, että henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden sekä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan joiltain osin täyttää myös asianmukaisesti laaditulla yleisellä Euroopan unionin asetuksella tai kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislailla”.

Yleisen tietosuoja-asetuksen myötä on huomioitava se olennainen muutos, että asetus luo nyt reunaehdot sille, mistä käsittelystä voidaan kansallisesti säätää. Näin ollen pelkkä lailla säätämisen vaatimus ei itsessään vielä mahdollista käsittelyperusteesta tai muusta käsittelystä säätämistä. Tietosuoja-asetusta tarkentavaa lainsäädäntöä annettaessa on kiinnitettävä huomiota, että lakien esitöillä on EU:n tuomioistuimen mukaan rajallinen merkitys arvioitaessa sitä, täyttääkö kansallinen laki EU-säädöksessä asetut vaatimukset. Perustelujen osalta tämä tarkoittaa sitä, ettei lainsäätäjän tarkoituksella ja tulkintasuosituksilla ole aina samanlaista merkitystä kuin valmisteltaessa puhtaasti kansallisia ei EU-liitännäisiä lakeja.

Erityislainsäädännön tarpeellisuus

Lainkirjoittajan oppaan (oikeusministeriön Selvityksiä ja ohjeita -sarja (37/2013)) 7.2 luvun mukaan unionin asetuksista seuraavien kansallisten täytäntöönpanotoimien tarve on ratkaistava tapauskohtaisesti ottaen huomioon asetuksen tavoite ja sisältö. Toisinaan tarve erilliselle täytäntöönpanolle on tulkinnanvarainen. Silloin ratkaisevaa arvioitaessa täydentävän sääntelyn tarpeellisuutta on se, voidaanko asetusta soveltaa tehokkaasti ilman täydentäviä kansallisia säännöksiä.

Euroopan komissio on tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoa koskevan työn yhteydessä toistuvasti painottanut, että kansallista liikkumavaraa tulee käyttää hyvin rajatusti, sillä kyse on asetuksesta ei direktiivistä.

Oikeusministeriön asettama Henkilötietojen suojaa koskevan kansallisen lainsäädännön tarkistaminen (TATTI -työryhmä) tulee toimeksiantonsa kohtien kolme ja neljä mukaisesti antamaan periaatteet ja koordinoimaan erityislainsäädännön läpikäymistä. Työryhmän toimikausi päättyy helmikuussa 2018. Tietosuoja-asetuksen kansallista täytäntöönpanoa koskevissa keskusteluissa on todettu, että kansallinen tietosuoja-asetusta täsmentävän ja täydentävän yksityiskohtaisten säännösten olisi oltava tarpeellisia yleissäännösten täydentämiseksi ja tietosuoja-asetuksessa omaksutun riskiperusteisen lähestymistavan näkökulmasta.

Tietosuojavaltuutettu katsoo, että lainsäätäjän tulisi ensi sijassa arvioida saadaanko tietosuoja-asetuksesta tai kansallisesta yleislaista riittävät käsittelyä ja henkilötietojen suojaa koskevat perusteet. Tällä on merkitystä muun muassa erityislainsäädännön yksityiskohtaisuuden kannalta. Tässä arvioissa on kuitenkin otettava huomioon, että

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

viranomaisten suorittamiin tehtäviin liittyvä henkilötietojen käsittelyn olisi myös tietosuoja-asetuksen mukaan perustuttava lähtökohtaisesti kansalliseen lakiin (tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtat). Arviota erityislainsäädännön tarpeellisuudesta suhteessa kansalliseen tietosuoja-asetusta täsmentävään ja täydentävään yleislakiin ei voida tehdä, koska tietosuoja-asetusta ja tietosuojadirektiiviä liittyvien yleislakeja ei ole hyväksytty eduskunnassa ja niiden lopullinen sisältö on näin ollen vielä epäselvä.

Kansallinen liikkumavara ja tietosuoja-asetuksen 6 artikla

Hallituksen esityksessä on kuvattu maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan lainsäädäntöä. Esityksen sivulla 19 todetaan, että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan laeissa on kyse henkilötietojen käsittelystä, joka liittyy rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen hoitamiseen (tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta) ja julkisen vallan käyttöön (tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohta). Esityksessä on todettu, että maa- ja metsä-talousministeriön lainsäädännön olevan tietosuoja-asetuksen mukainen.

Katson, ettei esityksestä käy yksiselitteisesti ilmi, miten hallinnonalan lainsäädännön yhteensopivuutta on arvioitu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e ja c alakohtien kanssa siten, että kyseinen johtopäätös olisi perusteltu. Tietosuojavaltuutettu on katsonut, että lainsäätäjän tulisi ankkuroida ehdottamansa käsittelyn oikeusperuste asetuksen 6 artiklan kulloinkin sovellettavaan alakohtaan, jotta käsittelyn oikeusperusteen suhdetta kansalliseen liikkumavaraan on mahdollista arvioida. Tältä osin esitystä tulee tarkentaa. Todettakoon, että tietosuoja-asetus sääntelee henkilötietojen käsittelystä ei rekisterinpidosta. Myös näiltä osin hallituksen esitystä on syytä tarkistaa (esim. s. 19, 21).

Eräitä 6 artiklan kansalliseen liikkumavaran käyttöön liittyviä havaintoja:

Hallituksen esityksen sivulla 9 viitataan lakiin metsänhoitoyhdistyksistä (534/1998). Esityksen mukaan metsänhoitoyhdistyksen tehtäviin liittyvä henkilötietojen käsittely perustuu esityksen mukaan yhdistyksen lakisääteiseen tehtävään. Kuitenkin esityksessä viitataan, että henkilötietojen käsittelyn perusteena on rekisterinpitäjän oikeutettu etu (tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohta). Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohtaan ei sisälly kansallista liikkumavaraa. Näin ollen esitetyn pohjalta epäselväksi jää, onko käsittelyn oikeusperusteena 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohta vai 6 artiklan 1 kohdan f alakohta. Tältä osin esitystä tulee tarkentaa.

Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain 9 §:n 4 momentissa säädetään maanomistajien yhteistietojen luovuttamisesta mielipide- ja markkinatutkimukseen taikka muihin näihin rinnastettaviin osoitteellisiin lähetyksiin. Voimassa olevassa lain mukaan luovuttamisen edellytyksenä tällöin on, että henkilötietolain 19 §:ssä säädetty tietojen käsittelyn edellytykset täyttyvät. Esityksessä katsotaan, että maanomistajien yhteistietojen luovuttaminen mielipide- ja

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

markkinatutkimukseen taikka muihin näihin rinnastettaviin osoitteellisiin lähetyksiin olisi jatkossa sallittua tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan nojalla. Kiinnitän huomiota siihen, että tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdasta ei sovelleta tietojen käsittelyyn (ml. luovuttaminen), jota viranomaiset suorittavat tehtäviensä yhteydessä. On mahdollista, että tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdasta voi toimia tietojen vastaanottajan käsittelyn oikeusperusteena, jos 6 artiklan 1 kohdan f alakohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät. Esitystä/perusteluja tulisi tarkentaa näiltä osin. Kiinnitän huomiota myös käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteeseen. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että henkilötietojen luovutuksen edellytyksiä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten, siten kuten tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään. Mikäli tietojen käyttötarkoitus muuttuu luovutuksen johdosta, luovutuksen edellytyksenä on rekisteröidyn suostumus tai se, että luovutussäännös on välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta koskevan lain 70 a §:n, maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain muuttamisesta 42 a §:n, maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain muuttamisesta 36 a §:n perusteluissa viitataan ”tietojensäilytysvaatimukseen”, jonka vuoksi em. lakeihin on sisällytetty asiakirjojen ja tietojen säilyttämistä koskeva nimenomainen säännös. Epäselväksi jää, miksi on katsottu tarpeelliseksi, tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohtaan viitaten, säätää yksityisesti tietojen säilytysajoista. Näiltä osin perusteluja olisi syytä täydentää. Tietosuoja-asetuksen kansallista täytäntöönpanoa koskevissa keskusteluissa (TATTI-työryhmässä) on todettu, että kansallinen tietosuoja-asetusta täsmentävän ja täydentävän yksityiskohtaisten säännösten (tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohta) olisi oltava tarpeellista yleissäännösten täydentämiseksi ja tietosuoja-asetuksessa omaksutun riskiperusteisen lähestymistavan kannalta. Esitystä arvioida näiltä osin ja varmistaa, että siinä esitetyt ratkaisut vastaavat kansallisia tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoa koskevia linjauksia.

Kansallinen liikkumavara ja tietosuoja-asetuksen 9 artikla

Nyt lausunnon kohteena olevassa esityksessä katsotaan, että tärkeä yleinen etu on kyseessä, jos viranomaisella käsittelee erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tietoja laissa säädetyin tehtävien hoitamiseen ja jos laista tällöin käy nimenomaisesti ilmi se, että erityisiä henkilötietoryhmiä koskevien tietojen käsittely on tarpeen laissa säädetyin tehtävien hoitamiseksi (s.31).

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan g alakohdan mukaan 9 artiklan 1 kohdan mukaista erityisiä henkilötietoryhmiä koskevaa käsittelykieltoa ei sovelleta, jos käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhtainen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihe	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

Tämän hetkisen tiedon perusteella tietosuojavaltuutettu katsoo, että 9 artiklan 1 kohdan g alakohdan vaatimuksia olisi tulkittava siten, että kansallisessa laissa olisi yksilöitävä, mikä on se tärkeä yleisen edun mukainen tehtävä, jonka hoitamiseksi henkilötietojen käsittely on tarpeen. Hallituksen esityksessä olisi perusteltava, miksi em. tehtävä on tärkeän yleisen edun mukainen ja miten henkilötietojen käsittely on oikeasuhtaista siinä säädettyihin käsittelyn tavoitteisiin nähden. Lisäksi säännöksestä/hallituksen esityksestä olisi käytävä ilmi, miten käsittelyssä noudetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan eli lainsäätäjän tulisi tunnistaa tietyn henkilötietojen käsittelyn osalta henkilötietojen suojan keskeiset elementit ja keinot näiden elementtien suojaamiseksi.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan g alakohta edellyttää, että kansallisessa laissa on säädettävä asianmukaisista erityistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Hallituksen esityksessä tulisi yksilöidä, mitkä ovat ne säännökset, joissa säädetään niistä erityisistä toimenpiteistä, joilla rekisteröidyn perusoikeuksia ja etuja käytännössä turvataan. Tietosuoja-asetus sisältää itsessään jo merkittävän määrän yksityiskohtaista sääntelyä, jonka tarkoituksena on suojata rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia. On kiinnitettävä huomiota siihen, että lisäsuojatoimia sovelletaan tietosuoja-asetuksen suojatoimien lisäksi sekä siihen, etteivät kansallisessa laissa säädetty suojatoimet kavenna tietosuoja-asetuksessa säädettyjä suojatoimia. Suojatoimista säädetäessä tulee huomioida tietosuoja-asetuksen tavoite henkilötietojen vapaasta liikkuvuudesta EU:n alueella.

Tietosuojavaltuutettu katsoo, että pelkästään se seikka, että henkilötietojen käsittelystä on säädetty laissa ja sen yhteydessä on säädetty tarpeellisuuskriteeristä, ei riitä yksistään täyttämään tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan g alakohdan mukaisia kriteerejä. Kiinnitän huomiota siihen, että tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään ("tietojen minimointi"), joten tietojen käsittelyn tarpeellisuus suhteessa säädettyyn käyttötarkoitukseen on jo tietosuoja-asetuksen nojalla rekisterinpitäjää koskeva velvollisuus. Näiltä osin esitystä on tarkennettava.

Tietosuoja-asetuksen 10 artikla

Tietosuoja-asetuksen 10 artiklan osalta esityksessä katsotaan muun muassa seuraavaa: "Tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitetaan rikosoikeudellisia turvaamistoimenpiteitä. - - - Edellä olevan perusteella tietosuoja-asetuksen 10 artiklaan liittyen ei ole tarpeen tarkastella hallinnollisia seuraamuksia (ml. hallinnolliset turvaamistoimenpiteet) (s.32). Maa- ja metsätalousministeriön käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen artikla ei koske hallinnollisia seuraamuksia (s.32). Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 3 ja 28 kohdan salassapitosäännöksiä voidaan pitää tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuina suojatoimina (s.34). Jos Suomen yleislainsäädäntöön tulee vastaavia henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä, tulisivat ne sovellettavaksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Esityksessä

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihe	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

katsotaan, ettei tietosuoja-asetuksen 10 artiklan osalta ole tarpeen tarkistaa maa- ja metsätalousministeriö hallinnonalan lainsäädäntöä (s.34). ”

Tietosuoja-asetuksessa ei ole tarkemmin määritelty, mitä 10 artiklan ”rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyvillä henkilötiedoilla” tarkoitetaan.

Lainkirjoittajan oppaan (oikeusministeriön Selvityksiä ja ohjeita -sarja (37/2013)) luvussa 12.10 todetaan hallinnollisten seuraamusten osalta seuraavaa: hallinnollisia seuraamuksia ovat erilaiset rikemaksut ja muut seuraamusmaksut sekä kurinpitotoimet. Ne ovat *rangaistuksen luonteisia seuraamuksia*, ja niitä on alettu ottaa käyttöön aikaisempaa yleisemmin. Tämä kehityssuunta näkyy erityisesti Euroopan unionin lainsäädännössä.

Lisäksi perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että lainvastaisesta teosta määrättävä maksu ei ole perustuslain 81 §:n mukainen vero tai maksu vaan rangaistusluonteinen taloudellinen seuraamus. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut tällaiset seuraamukset rikosoikeudellisiin seuraamuksiin (PeVL 61/2014 vp, s.2/I, PeVL 28/2014 vp, s. 2/II, PeVL 14/2013 vp, s. 2, PeVL 9/2012 vp, 2, PeVL 55/2005 vp, s. 2/I, PeVL 32/2005 vp, s. 2/II, PeVL 4/2001 vp, s. 7/II).

Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan 10 artiklan soveltamisalaa ja siinä tarkoitettuja suojatoimia on kansallisesti jatkoselvitettävä, jotta eri hallinnonaloilla tehdyt tulkinnat ja ratkaisut ovat kansallisesti yhdenmukaisia.

Tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 2 kohdan soveltaminen

Esityksessä katsotaan, että säännös [jos ”käsittelyä on rajoitettu 1 kohdan nojalla, näitä henkilötietoja saa, säilyttämistä lukuun ottamatta, käsitellä ainoastaan rekisteröidyn suostumuksella taikka oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi tahi toisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön oikeuksien suojaamiseksi tai tärkeää unionin tai jäsenvaltion yleistä etua koskevasta syystä”] mahdollistaa henkilötietojen käsittelyn, jos kyse on unionin tai kansalliseen lainsäädäntöön perustuvasta tehtävästä.”

Tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan, toisin kuin esityksessä on todettu, pelkästään se seikka, että henkilötietojen käsittely perustuu laissa säädettyyn tehtävään ei ole riittävä peruste rajoittaa 18 artiklan soveltamista. Rekisterinpitäjän on 18 artiklan mukaisen oikeuden käsillä ollessa arvioitava, onko käsittely tarpeellista/välttämätöntä tärkeää unionin tai jäsenvaltion yleistä etua koskevasta syytä. Koska kyse on poikkeussäännöksestä pääsääntöön rekisteröidyn oikeuteen käsittelyn rajoittamisesta, on sitä tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan tulkittava suppeasti.

Mahdollisuudesta rajoittaa rekisteröidyn oikeuksia kansallisella tai unionin lainsäädännöllä säädetään asetuksen 23 artiklassa ja XI luvussa. Tietosuoja-asetuksen 23 artiklan nojalla rajoituksesta säättämisen edellytyksenä on, että

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihe	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

rajoituksessa noudetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja vapauksia ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide, jolla voidaan taata jokin kyseissä artiklassa säädetyistä intresseistä.

Tietosuoja-asetuksen 21 artiklan soveltaminen

Hallituksen esityksessä todetaan seuraavaa tietosuoja-asetuksen 21 artiklan osalta: ”--- säädetty vastustamisoikeus tulee sovellettavaksi maa- ja metsätalousministeriön lakisääteisiin tehtäviin. Kun otetaan huomioon, että rekisterinpitäjä voi vedota henkilötietojen käsittelyyn olevan huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, joka syrjäyttää rekisteröidyn edut, oikeudet ja vapaudet, esityksessä katsotaan, että unionin tai kansalliseen lainsäädäntöön perustuvien tehtävien hoitaminen on 18 (?) artiklassa tarkoitettu tärkeä ja perusteltu syy, jonka nojalla henkilötietoja voidaan käsitellä rekisteröidyn vaatimuksesta huolimatta.”

Kuten 18 artiklan osalta myös 21 artiklan osalta tietosuojavaltuutettu katsoo, ettei voida kategorisesti todeta, että lainsäädäntöön perustuvien tehtävien hoitaminen on säännöksessä tarkoitettu huomattavan tärkeä ja perusteltu syy. Rekisterinpitäjän on tapauskohtaisesti arvioitava, onko käsittelylle olemassa *huomattavan tärkeä ja perusteltu syy*, joka syrjäyttää rekisteröidyn edut, oikeudet ja vapaudet. Rekisterinpitäjällä on aina osoitus- ja perusteluvelvollisuus huomattavan tärkeän ja perustellun syyn olemassa olosta.

Kiinnitän huomiota siihen, mitä edellä on todettu tietosuoja-asetuksen 23 artiklasta. Kiinnitän huomiota myös siihen, että kyseistä oikeutta sovelletaan ainoastaan silloin, kun käsittely perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e tai f alakohtaan.

Muita huomiota

- Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain osalta viitataan maa- ja metsätalousvaliokunnalle annettuun lausuntoon (liite 1).
- Merellä toimivien kalastus- ja vesiviljelyalusten rekisteröinnistä annetun lain 24 §:ssä viitattaisiin jatkossa tietosuoja-asetuksen 25 artiklan 2 kohtaan (oletusarvioinen tietosuoja). Voimassa olevassa laissa on viitattu henkilötietolain 32 §:ään. Viittaussäännöstä tulisi vielä jatkovalmistelussa arvioida muun muassa sen kannalta, tulisiko siinä viitata käsittelyn turvallisuutta koskevaan 32 artiklaan.

Tätä lausuntoa koskevissa mahdollisissa lisäkysymyksissä voitte olla yhteydessä allekirjoittaneeseen ylitarkastajaan p. 029 5666 796.

Tietosuojavaltuutettu

Reijo Aarnio

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

Ylitarkastaja

Anna Hänninen

Liitteet:

Liite 1) Asiantuntijalausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800 00521 Helsinki	Ratapihantie 9 6. kerros	029 56 66700	tietosuoja@om.fi http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Viite: Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan pyyntö kirjallisen asiantuntijalausunnan antamiseksi hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta (HE 170/2017 vp)

Lausun kunnioittavasti maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyynnön johdosta seuraavaa:

1. Yleisiä huomiota liittyen yleiseen tietosuoja-asetukseen

Lausunnon kohteena oleva esitys on merkityksellinen henkilötietojen suojan ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (tietosuoja-asetus) kannalta. Näin ollen on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten tietosuoja-asetus vaikuttaa kansalliseen henkilötietojen käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön.

Tietosuoja-asetuksella kumotaan EU:n henkilötietodirektiivi (95/46/EY), joka on kansallisesti pantu täytäntöön henkilötietolailla. Tietosuoja-asetus on voimassa ja sitä sovelletaan 25.5.2018 alkaen, mihin mennessä myös eri ministeriöiden hallinnonaloille kuuluvat säännökset on saatettava tietosuoja-asetuksen mukaisiksi.

Tietosuoja-asetus on kansallisesti suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä ja se tulee sovellettavaksi sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Vaikka tietosuoja-asetus on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä, se jättää jäsenvaltioille eräissä, tietosuoja-asetuksessa nimenomaisesti säädettyissä, asioissa direktiivinomaista kansallista liikkumavaraa.

Kansallisella liikkumavaralla tarkoitetaan tietosuoja-asetuksen mukaista kansallista harkintamarginaalia, jonka puitteissa on mahdollista antaa tai pitää voimassa kansallista lainsäädäntöä, jolla täydennetään tai täsmennetään asetuksen säännöksiä. Lisäksi kansallisella lainsäädännöllä on jossain tilanteissa mahdollista poiketa tietosuoja-asetuksen velvoitteista.

Tietosuoja-asetusta täydentävä tai täsmentävä kansallinen lainsäädäntö on mahdollista ainoastaan silloin, kun se tietosuoja-asetuksessa nimenomaisesti sallitaan. Kansallinen liikkumavara perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtiin sekä

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihe	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

henkilötietojen erityisryhmien osalta 9 artiklan 2 kohdan b, g, h, i ja j alakohtiin. Lisäksi tietosuoja-asetus sisältää tarkempia artiklakohtaisia säännöksiä kansallisen liikkumavaran käytöstä.

Vaikka tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara sinänsä mahdollistaisi kansallisen erityislainsäädännön, on lainsäädännön oltava ehdottoman tarpeellista yleisen tietosuoja-asetuksen täydentämiseksi. Tämän lisäksi kansallisen henkilötietojen suojaan liittyvän erityissäätelyn on oltava kokonaisuudessaan yhteensopivaa yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Tietosuoja-asetuksen lisäksi esityksen kannalta on merkityksellinen perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetty lakivaraus, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla ja myös ne seikat, joita perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina. Esitystä olisi arvioitava myös perustuslain perusoikeuksien rajoittamista koskevien yleisten rajoitusedellytysten kautta.

2. Eräitä havaintoja hallituksen esityksestä

Edellä mainittu huomioon ottaen haluan kiinnittää valiokunnan huomiota seuraaviin, erityisesti yleisen tietosuoja-asetuksen kannalta keskeisiin, seikkoihin:

Henkilötiedon käsite

Esityksen henkilötiedon käsitettä koskevat linjaukset eivät kaikilta osin vastaa, mitä henkilötiedon käsitteestä on henkilötietolain 3 §:ssä tai yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetty.¹

Kansallinen lainsäätäjä ei voi määritellä uudelleen yleisen tietosuoja-asetuksen käsitteitä, esimerkiksi rajata käsitteiden soveltamisalaa. Tämä ei ole edellä mainitun kansallisen liikkumavaran piirissä. Kansallinen lainsäätäjä ei voi määritellä, että jokin tieto ei ole henkilötieto silloin, kun se tosiasiallisesti täyttää yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun henkilötiedon käsitteen määritelmän. Toisaalta kansallinen lainsäätäjä ei voi myöskään määritellä, että tieto, joka ei täytä yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaista määritelmää, olisi katsottava henkilötieto. Esimerkiksi ympäristötietodirektiivin (2003/4/EY) mukainen ympäristötieto tai lakiesityksen mukainen metsävaratieto voi olla henkilötieto, jos se täyttää yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan määritelmän.

Henkilötiedon käsite on erittäin keskeinen myös siitä näkökulmasta, että se määrittää yleisen tietosuoja-asetuksen aineellista soveltamisalaa asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

Ympäristötietojen luovuttaminen; asiakirjajulkisuuden ja henkilötietojen suojan yhteensovittaminen

Viitataan edellä lausumaani henkilötiedon käsitteestä ja erityisesti nyt lausunnon kohteena olevan esityksen 13 d §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin siltä osin kuin on kyse

¹ Huomioni kiinnittyy erityisesti esityksen s. 8-9, s. 27 9 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin, s.30 13 d §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin ja 14 a §:ään.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

henkilötietojen luovuttamisesta (s.29-33).

Kansallisen asiakirjajulkisuuden ja henkilötietojen suojan yhteensovittamisen osalta on otettava huomioon, mitä yleisen tietosuoja-asetuksen 86 artiklassa on säädetty kansallisesta asiakirjajulkisuudesta ja henkilötietotietojen suojasta. Kyseinen säännös mahdollistaa käytännössä kansallisen julkisuusperiaatteen, ts. viranomaisten asiakirjoihin sisältyvien henkilötietojen luovuttamisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, ja henkilötietojen suojan *yhteensovittamisen*. Tällöin on otettava huomioon muun muassa EU:n perusoikeuskirjan 8 ja 52 artiklat. Koska kyse on perusoikeuksien yhteensovittamisesta, käsitykseni mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen 86 artiklan mukaan ei mahdollinen sellainen kansallinen säännös, jonka mukaan henkilötietojen suojaa koskevia säännöksiä ei sovellettaisi lainkaan.

Tietojen virheettömyys ja rekisteröityjen oikeuksien toteuttaminen

Ehdotuksen 7 §:n mukaan metsävaratietoja voidaan päivittää muidenkin metsäkeskukselle toimitettujen tietojen perusteella, jos tiedot eivät metsäkeskuksen arvion mukaan sisällä olennaisia puutteita, virheitä tai väärintulkintoja. Kyseiseen pykälään sisältyy eräänlainen rekisterinpitäjän vastuuta koskeva vastuunvapauslausekkeen näin hankittujen tietojen virheettömyyden osalta.

Tietosuoja-asetuksen 24 artiklassa säädetään rekisterinpitäjän vastuusta. Tietosuoja-asetuksen 24 artiklaan ei sisälly kansallista liikkumavaraa, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että kansallinen lainsäätävä ei voi rajoittaa rekisterinpitäjälle kuuluvaa vastuuta.

Rekisterinpitäjän vastuulla on mm. tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa säädettyjen tietosuojaperiaatteiden toteuttaminen käytännössä. Rekisterinpitäjällä on myös velvollisuus osoittaa, että näin on toimittu. Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan d alakohdassa säädetään tietojen täsmällisyyden periaatteesta, jonka mukaan rekisterinpitäjän on toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksen kannalta epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä.

Tietosuoja-asetuksen 23 artiklan nojalla on sinänsä mahdollista, että jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan rajoittaa 5 artiklan soveltamista, siltä osin kuin säännökset vastaavat rekisteröidyn oikeuksia koskevissa 12-22 artikloissa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia tai näiden soveltamisalaa. Tällöin on noudatettava keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia, ja rajoituksen on oltava demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide, jotta voidaan taata tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdan a-j alakohdassa tarkoitetut intressit.

Esityksestä ei käy ilmi, miten kyseinen rajoitus mahdollisesti vaikuttaa yleisen tietosuoja-asetuksen 16 artiklassa tarkoitettuun rekisteröidyn oikeuteen tietojen oikaisemisesta. Pidän rekisteröityjen oikeusturvan kannalta kohtuuttomana tilannetta, jossa kuka tahansa voi ilmoittaa kyseisessä säännöksessä tarkoitettua tietoa, mutta mikään taho ei vastaa tiedon oikeellisuudesta.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

3. Komission Suomelle antama huomautus

Komissio on osoittanut Suomelle 25.9.2015 virallisen huomautuksen, joka koskee ympäristötietodirektiivin (2003/4/EY) 3 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanoa. Komissio on ulkoasiainministeriön 6.11.2015 laatiman tuomioistuinmuistion (UM2015-01446) mukaan todennut, ettei kaikkia metsätietojärjestelmään tallennettuja tietoja voida pitää henkilötietoina, joten ne olisi direktiivin mukaan luovutettava pyytäjälle ympäristötietona ilman, että pyytäjän tarvitsee erikseen perustella, mihin hän tietoja käyttää.

Ympäristötietodirektiivin 4 artiklan 2 kohdan f alakohdassa on säädetty poikkeuksesta, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että pyyntö saada ympäristötietoa voidaan evätä, jos tiedon ilmaiseminen vaikuttaisi haitallisesti esim. henkilötietojen ja/tai luonnollista henkilöä koskevien tiedostojen luottamuksellisuuteen, jos kyseinen henkilö ei ole antanut suostumustaan tiedon ilmaisemiseen ja jos tällaisesta salassapidosta säädetään kansallisessa tai yhteisön lainsäädännössä. Lisäksi komissio on katsonut, että Suomen lainsäädännöstä puuttuu direktiivin 4 artiklan 2 kohdan 2 alakohdan mukainen säännös siitä, että jos tietopyyntö liittyy ympäristöön joutuneita päästöjä koskeviin tietoihin, jäsenvaltion viranomaisilla on velvollisuus ilmaista kyseiset tiedot.

Käsitykseni mukaan huomautuksen taustalla on, että komissiota oli alun perin pyydetty vastaamaan Euroopan parlamentin vastaanottamaan vetoomukseen (nro 192/2012) Suomen metsäkeskuksen käytännöstä olla luovuttamatta kerättyjä tietoja biotoopeista, joita pidetään erityisen tärkeänä metsien biologiselle monimuotoisuudelle.

Suomen kantana on ulkoasianministeriön tuomioistuinmuistiossa ilmoitettu, että kansallista lainsäädäntöä muutettaisiin siten, että Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annettuun lakiin lisätään säännös, jonka mukaan tietopyyntöä ei tarvitse perustella, jos tietopyyntö koskee metsäympäristöä kuvaavia julkisia tietoja.

Näyttäisi siltä, että henkilötiedoiksi katsottavien tietojen osalta perusteluvaatimus tietoja pyydetessä sinänsä ei ole komissionkaan näkemyksen mukaan ongelmallinen. Näkemykseni mukaan epäselvyys liittyy pääasiassa soveltamiskäytäntöön ja siihen, millainen tieto tulisi katsoa henkilötiedoksi. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että myös komission näkemyksen mukaan metsätietojärjestelmään sisältyy henkilötietoja, eikä niitä myöskään komission näkemyksen mukaan tarvitsisi tietoa pyytävälle luovuttaa ilman perusteluita (ympäristötietodirektiivin 4.2 art. f alakohta).

Nyt lausunnon kohteena olevan esityksen perusteella ei ole edelleenkään selvää, mitä metsätietojärjestelmän tietoja ei pidettäisi henkilötietoina. Myöskään ei ole selvää, mitä tietoja pidettäisiin henkilötietoina, joiden luovuttamista käsitykseni voitaisiin myös komission tulkinnan mukaan rajoittaa ympäristötietodirektiivin perusteella.

Johtopäätös

Nyt lausunnon kohteena olevassa esityksessä on viitattu yleiseen tietosuoja-asetukseen. Kuitenkin esimerkiksi esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa viitataan henkilötietolakiin.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	

Nähdäkseni esityksen yhteydessä ei ole tehty arvioita sääntelyn yhteensopivuudesta yleisen tietosuoja-asetuksen ja sen sisältämän kansallisen liikkumavaran kanssa. Esityksessä ei ole siis tunnistettu yleisen tietosuoja-asetuksen näkökulmasta keskeisiä säännöksiä, eikä niitä ole arvioitu kansallisen liikkumavaran käytön näkökulmasta.

Edellä esitetyn perusteella näkemykseni on, että maa- ja metsätalousvaliokunnan tulisi palauttaa esityksen valmistelu maa- ja metsätalousministeriöön tai ainakin saattaa esitys perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi. Kiinnitän huomiota siihen, etten ole tässä lausunnossani kuvannut tyhjentävästi nyt lausunnon kohteena olevan esityksen ongelmallisia kohtia.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800 00521 Helsinki	Ratapihantie 9 6. kerros	029 56 66700	tietosuoja@om.fi http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00	
